

Mgbamonwe na Ndapụ ụda n'Igbo Ngbagougwu

Nke

Crescentia N. Ugwuona

Ngalaba Sayensi, Igbo na Asụsụ Naijiria ndị Ọzọ
Mahadum Naijiria, Nsuka
(07036832566) crescentia.ugwuona@unn.edu.ng

na

Onwuka Gloria T.

Ngalaba Mmuta nka, Mahadum Nigeria, Nsuka
gloria.onwuka@unn.edu.ng

Ụmịedemede

Nchọcha a lebara anya na mgbamonwe na ndapụ ụda n'Igbo mgbagougwu nke dị na mpaghara Nsuka. Otụtụ mgbe, ndị Igbo ụfọdụ esighi na mpaghara Enugwu-Ezike na Iheaka, na ndị sigasị n'agburu mba ọzọ bi n'ala Igbo na-enwe ihe mgbagoju anya n'ihe gbasara nghọtami Igbo ndị mgbagougwu na-asụ ọ kacha nke ndị Enugu-Ezike na Iheaka Igbo. Onọdụ a so na nnukwu ihe na-ebuta ọgbatuhie na mmekọrịta mmadụ na asụsụ n'ala Igbo. Mbunuuche nchọcha a bụ inyocha na ichoputa mgbamonwe, na ndapụ ụda n'ogo ụda na okwu n'olundị ndị Enugu-Ezike na Iheaka Igbo dị na mpaghara Nsuka. Ochọcha ji atụtụ sosiolingwistiks wee mee nchọcha a. E jiri ajuju onụ na nọrọ lere wee nakọta ngwa nchọcha site n'aka ndị ntorobia na ndọ okenye ndị Enugu-Ezike na Iheaka na-asụ asụsụ epum ha. E gosiri ngwa nchọcha ụfọdụ a nakọtara na tabuul, kọwasia ha ma hazie ha nke oma. Ochọcha choputara n'agbanyeghi na mgbamonwe na ndapụ ụda n'asụsụ na-ebute adimiche na mkpọtuta nakwa ndeputa ụda na mkpuruokwu, mputara ha na-abụ otu ihe. Ochọcha choputakwara na e nwere mgbamonwenwe asụsụ n'ogo ụda na okwu n'Enugu-Ezike na Iheaka Igbo. O choputakwara na ndị Enugu-Ezike na-enwekarị ndapụ mkpuruudaasụsụ n'ụfọdụ okwu ha. Ochọcha kọwara na ihe na-ebutekarị mgbamonwe na ndapụ ụda gụnyere mbịakọta asụsụ, mpaghara ebe ndị bi, afọ mmadụ dij, ogo agumakwukwọ, ọrụaka, na ikwu okwu ọsịso. Nchọcha a ga-arụ ọrụ dij ka ebe ntuzi aka nye ndị ochọcha ọzọ, ụmụ akwukwọ, na ndị nkuzi n'amumamụ na nkuzi asụsụ Igbo.

Isi Nke Mbụ

Mkpolite

Mgbamonwe asuay na-arutụ aka n'onodụ ma ọ bụ mgbe a na-enweta ụdaokwu dij n'otu asụsụ ma ọ bụ olundị n'uzọ dij iche iche mana mputara ha anaghị agbanwe kama mputara ha na-abụ otu ihe. Onodụ a na-aputakarị ihe na nkowa asụsụ n'ogo ụda, okwu, nkebiokwu ma ọ bụ n'ahiriokwu. N'onodụ a, onye ma ọ bụ otutụ ndị ọsụ asụsụ na-ekwu otu ihe n'uzọ dij iche iche nke nwere mgbado ukwu n'ebe ma ọ bụ mpaghara ọ nọ. Otutụ ihe na-ebuta/akpalite mgbamonwe n'asụsụ gụnyere mpaghara ebe ọsụ asụsụ bi, ogo agumakwukwa, ogo opupu na mbata, akaorụ onye, 'otu ọsụ asụsụ hutara onwe ya, mbum oke ma ọ bụ nwunye, afọ ọsụ asụsụ dij, ogo mmekọrịta ọsụ/mmadi na ibe ya dgz. Imaatụ, na mpaghara Nsuka nke Igbo mgbago ugwu na Steeti Enugu, o nwere mpaghara na-akpo oka azamkpa, nwekwa mpaghara na-akpo ya azazə, nwekwa ndị na-akpo ya oka. E nwekwara ndị na-akpo 'busi cat' ihe ndị a: nwobishi, nwobara, obashi, buusu dgz. N'Igbo, e nwere otutụ mgbamonwe nke otutụ ihe na-akpalite dij ka anyị si kwuo. N'ala

Igbo, ndi mmadu bicha na mpaghara di iche iche, ma nokwara n'ogo nakwa onodu di iche iche di ka anyi si kowaa. Nke a mere n'otutu mgbe, o nweghi mpaghara ha na ndi bi na mpaghara ozo na-asu otu udi asusu Igbo. Etu a ka o di na ndi bi n'ime ime obodo na ndi bi n'ebe mepere emepe, ndi guru akwukwo na ndi na-agughi, ndi ntorobia na ndi na-eme okenye dgz. Ihe ndi a niile socha n'ihe mere na e nwere otutu olundi nakwa asumiche n'ala Igbo, o kacha n'Igbo mgbagougwu.

Ndapu na-aputa ihe mgbe a na-ekwu okwu osiso. O na-ebutakwa mgbamonwe n'olundi ufodu n'Igbo di ka, Onicha, Ohaozara, Enugwu- Ezike na mpaghara ndi ozo gasi. O na-adi ire mgbe mgburundaasusu abuo nodebere onwe ha, otu wee dapu ma o bu ghara iputa ihe chaa n'akpomuda ya ebe otu nke ozo ga-aputa ihe. Ndapu di uzo abuo - ndapu udaume na ndapu mgbochiume. Udi abuo ndapu putachara ihe n'Igbo mgbagougwu.

Mgbamonwe asusu bu nna ochie mgbanwe asusu maka na mgbamonwe na-akpali ma na ebutakwa mgbanwe n'asusu. N'ime asusu ma o bu olundi o bula, mgbamonwe naadigasi na ya. N'ala Igbo, e nwere mgbamonwe asusu n'ogo di iche iche, mana ebe mgbado ukwu anyi n'ihe omumu a bu mgbamonwe na ndapu asusu n'ogo uda na okwu.

Mgbamonwe asusu a nwekwara ike iputa ihe na mofim ma o bu na fonim ma na-ebutekwa mgbanwe uda di n'okwu ahụ mana mputara ha bu otu ihe. Na mpaghara Igbo di iche iche, a na-enwe ndi si n'agbugburu asusu ndi ozo di iche iche biakota onu di ka ndi si mba ozo lota, ndi azumahia, ndi na-eje eje abata abata, ndi guru akwukwo, ndi na-agughi, nwoke, nwaanyi, ndi okenye, ndi ntorobia, ndi oruaka digasi iche iche, ndi bigasi ebe di iche iche, na ndi ha na obodo ndi ozo gbara agbataobi. Onodu a niile nwere ike ibuta mgbamonwe n'asusu di ka anyi ga-ahụ na nkwa anyi ga-enye na nchocha a. E meela otutu nchocha n'ihe gbasara mgbamonwe, na ndapu uda (Nweze na Ugwuona 2018, Agbedo 1998, Ugwuona 2013) n'Igbo mana e nwebeghi ezi chocha e jiri asusu Igbo kpomkwem mee n'ihe gbasara mgbamonwe na ndapu asusu n'ogo uda na mkpuruokwu n'olundi ndi Igbo o kacha n'Igbo mgbagougwu. O bu nke a kpatara ebumnuche nchocha a ji buru ichoputa mgbamonwe na ndapu asusu n'ogo uda na okwu na nsunampaghara Enugu-Ezike na Iheaka di na Nsuka nke Igbo mgbagougwu; nakwa ihe na-ebute ya bu mgbamonwe asusu na nsunampaghara ndi ahụ. A ga-eme nke a site n'isa ajuju ndi a:

- i. Kedu gasi okwu na-egosi mgbamonwe asusu n'ogo uda na mpaghara Enugu-Ezike na Iheaka? ii. Kedu gasi okwu na-egosi mgbamonwe asusu n'ogo okwu na mpaghara Enugu-Ezike na Iheaka?
- iii. Kedu gasi okwu na-egosi ndapu mkpuruudaasusu na mpaghara Enugu-Ezike?

Isi nke abuo

Ntuleghari Agumagu

Na ntuleghari agumagu a, e lebara anya n'isiokwu ndi a: ntuleghari n'isiokwu mgbamonwe n'ogo mkpuruokwu, mgbamonwe n'ogo uda, mgbanwe uda site na ndapu mgbochiume, mgbamonwe asusu n'ogo uda site na mkponuume na mgbamonwe asusu site n'ogo mkponiimi.

Mgbamonwe asusu na-aputa ihe mgbe asusu nwere udi di iche iche, bu nke nwere udi di iche iche n'ebe ma o bu onodu di iche iche (hu Wardhaugh, 2015:149; Ugwuona, 2014, 2017a&b, 2018, 2019; Ugwuona and Onwuka 2014; Agbedo 2001, 2003, 200, 2015,). Udi a digasi iche iche ka e nwere ike isu ma o bu ikpoputa n'ebe ma o bu onodu di iche iche. N'ihe omumaatu ya, Wardhaugh jiri okwu Bekee di ka 'singing' na 'fishing' kowaputa ya nke oma. Oge ufodu a naakpoputa ha di ka 'singin' na 'fishin'. Uda ikpeazu n'okwu ahụ ka e nwere ike ikpo mgbamonwe asusu (ng) nke nwere udi abuo [ŋ] na singing na [n] na singin. A ga-ahuta mgbamonwe n'asusu ozo n'okwu Bekee di ka 'farm' na 'far. Oge ufodu a naghi akpoputa r; o di etu a, e nwere mgbamonwe (r) udi abuo [r] na Ø (ya bu nootu). N'asusu Bekee, 'th' nwere udi mgbamonwe ndi a: [θ], [t], ma o bu [f], di ka o di na mkpoputa with, wit, or wif. N'asusu Igbo, a

gaahutakwa ụdị mgbamonwe a. imaatụ, ala na ana, etu a na otu a, n'olundị ndị Igbo a ga-ahukwa okwu dī ka akwukwọ na okukọ. Na mpaghara ụfọdụ, a na-akpoputa ha dī ka aukwọ na okọ na-etinyeghi 'kw' na 'k' nke mbụ dī na ha. Etu a e si kpoputa ha n'uda nke mbụ na abụọ ka e nwere ike ikpọ mgbamonwe asụsụ (akw) na (ok), na ha. N'imaatụ (i) e nwere mgbamonwe asụsụ ụdị abụọ (kw) nke nwere [kw] na nke nwere [Ø], (ya bụ nọọtụ ma ọ bụ enweghi). Etu a kwa ka ọ dī n'ihe omumatu nke (ii) osisi: nke nwere mkpoputa osisi ma ọ bụ oisi. A na-enwetakwa ụdị mgbamonwe a na ndapụ mgbochiume n'olundị ụfọdụ n'asụsụ Igbo dī ka na EnuguEzike, Ohozara, Onicha na Iheaka.

Nordquist (2017) nakwa Ugwuona (2015) kowara na ndapụ mgbochiume na-eme ka a na-akpoputa okwu ngwa ngwa ma meekwa ka mkpoputa mkpuruokwu dī mfe. Mgbamonwe ụda na-adi n'ihi ndiche dī na mkpuruokwu. Otu e si akpoputa okwu mgbe mmadụ kpachara anya gbanwee otu o si akpoputa okwu so na-ebute mgbamonwe n'olundị na n'asụsụ ndị ọzọ dī iche iche. O na-adikwa site na mbiakota asụsụ na asụsụ ndị ọzọ. Ager (2012) kwadosiri nke a ike mgbe o kwuru na mgbe ndị Norman French batara n'obodo England, asụsụ French na asụsụ Bekee bikota ma metutakwa. Mmetuta a bjara kpalie mgbamonwe n'asụsụ Bekee. Ager kowaputara na mkpuruokwu puku iri si n'asụsụ French batara n'asụsụ Bekee ma gbanwee mkpuru ụda dī na mkpuruokwu ụfọdụ dī n'asụsụ Bekee. Mgbamonwe asụsụ n'ogo ụda na-eme ka mkpuru ụdaasụsụ dī n'okwu ụfọdụ gbanwee ụda ha. Dika o siri kowaputa, ụfọdụ mkpuru ụda ndị gbanwere n'asụsụ Bekee bụ cw, sc dgz. Ha ewerezie ụda ou, sh, dī ka cwen => queen, scip => ship. N'asụsụ Igbo, e nwere mgbamonwe na mkpuru ụda dī n'okwu Izugbe Igbo ndī a.

/h/ => arụ, alụ, ẹhụ, ẹshi

/l/ => alị, anị, ana

/l/ => ulọ, unọ, ụyọ

/f/ => ofe, ohe, ove

Na mkpuruokwu Igbo ndī ahụ dī n'elu, mkpuru ụda dī n'etiti gbanwechara mana o buteghi mputara ozo nye ha. Ogo ụdaolu ha bukwa otu, otu ụdaolu nke ọ bula nọ na ya ka bukwa otu ihe ahụ.

Mgbamonwe ụda site na ndapụ Mgbochiume

Ihe ọzọ na-ebute mgbamonwe n'uda bụ ndapụ mgbochiume. Nordquist (2017) kwuru na ọ bụ ndapụ mkpuru ụda n'okwu. Ndapụ ụda bụ iwepu otu ụda ma ọ bụ abụọ n'udame ma ọ bụ mgbochiume, nkebiahiri n'okwu. Dika o si kwuo, a na-eme nke a ka a kpoputa mkpuruokwu osiso ma mee ka ọ dikwa mfe na mkpoputa. Ndapụ naemetuta mgbamonwe ụda mkpuruokwu dī n'asụsụ ma ọ bụ n'olundị ụfọdụ.

Mbamonwe Asụsụ Site na Mkpuruokwu

N'asụsụ ọ bula, mgbamonwe bụ okwu ma ọ bụ asụsụ dī iche iche ndī mmadụ na-eji akowaputa otu ụdị ihe. Labov (1992: 94) kowaputara na mgbamonwe na linguiistics bụ ụzọ a haziri ahazi e ji ekwuputa otu ihe n'ụzọ dī iche iche. Dika ukpuru a togboro maka mwube okwu jiri dī iche, otu ahụ ka mgbamonwe n'ogo mkpuruokwu ga-ejikwa dī iche iche mana mputara ha bụ otu ihe. Ugwuona (2013), Ugwuona na Nweze (2018) kowakwara mgbamonwe asụsụ dī ka otu okwu otu onye ma ọ bụ karia kwuru n'ụzọ ma ọ bụ ebe dī iche iche mana mputara ha bụ otu ihe. Ugwuona kowakwara na mgbamonwe asụsụ na-aputakarị ihe n'ogo ụda, okwu. Wardhaugh (2015, 14) gosiputara mgbamonwe asụsụ n'asụsụ site n'okwu Bekee etu a:

/ng/: [n], [n] singing, singin

/th/:

[Ø], [t] [f] with, wit, wif

Labov (1972a) kowakwara na a bja n'okwu Bekee a bu 'farm' na 'far' na oge ufodu na a anaghi akpopta uda /r/ di na ha. N'uzo di otu a, e nwere mgbamonwe asusu, nke nwere [r] na nke enweghi e ji akara a: / Ø / egosiputa.

Mgbamonwe okwu nke abuo di ka Jannis (2000) siri kowaputa bu ndina ihe ndi ahụ di ka mkpooaha. Udi mkpuruokwu a nabatara iji mgbanye kelingwiistiks mee ihe maka na ha nwere udi uzo ihe ato. Ha di ala na ndina nghota mkpuruokwu, ha na-abata mgbe o bula n'okwu ndi ntorobia, ha metutakwara otutu ihe. Asusu niile na-agbanwe ma di iche site n'otu ebe ruo n'ebe ozo. Dika e si gosi n'owa a, www.bl.uk/learning/langust/sonnds/regional-voius/leuicalvariation/ a na-enwe mgbamonwe asusu di iche site na mkpuruokwu na nkebiahiji site n'itule otu e ji asu asusu bekee n'ebe di iche iche nakwa n'akuku otu di iche iche. O gara n'ihu kwuo si na ebe o bu na anaghi asuzicha olundi n'otutu ebe, e nwere otutu mgbamonwe asusu di iche iche n'okwu na London. E gosiputara nke a site n'otutu okwu ndi ha ji amata achicha n'obodo ha. O gara n'ihu kwuo si na n'ebe ufodu, a na-akpo "barm cake", ebe ozo a kpoo ya "bread cake". Na Derby ha na-akpo ya "cob", Coventry na-akpo ya "batch. N'uzo okwu ndi a niile a na-akowaputa aha ihe bu achicha.

Mgbe mmadu abuo na-ekwu okwu, ha na-emeputa mkpuruokwu. Mgbe ufodu, o nwere ike buru otu onye ahụ naekwu okwu n'udi ozo. Iji maaatu n'olundi 'Mbieri, mgbe onye Mbieri di na Steeti Imo na-ekwu okwu, o nwere ike ikpo mmadu onye asi. O gaakwa n'ihu n'okwu ya, o nwere ike kpookwa onye ahụ onye abà (lier), o gaakwa n'ihu, o nwere ike si na onye ahụ bu onye ughà (lier).

Nchikota ntulegharikota agumagu

N'isi nke abuo a, a tulere agumagu n'isiokwu atutu njiaruru, mgbamonwe asusu site n'ogo mkpuruokwu, mgbamonwe asusu site n'ogo uda, mgbamonwe asusu site na ndapu mgbochiume.

Isi nke ato

Usoro Nchocha.

Usoro nchocha a bu nke nkowa. Nchocha nkowa di ka Umo na Ezema (2007:43) siri kowaa bu usoro nchocha gaenyere aka ighota nke oma otu ihe siri kwuru. Iwuala, Ogbuebor, Ohen na Onwegbu (1992:7), kowara ya dika nchocha na-achọ osisa nye ajuju n'ihe na-eme ugbu a na gburugburu anyi. Mbunuuche ya bu inwete ngwa nchocha maka kowaputa ihe. Onye nchocha ji usoro akowaputa otu ihe si kwuru na otu o si bu ihe.

Ebe Nchocha

Ebe nchocha gbadoro ukwu na mgbamonwe asusu di n'ihe omumu sosiolingwistiks. Mpaghara ebe chochọ bu Enugu-Ezike na Iheaka, mpaghara Nsuka, Igbo mgbagougwu.

Ndi e jiri mee nchocha

Ndi e jiri mee nchocha bu ndi umu afọ Enugu-Ezike na Iheaka bigasi na be ha, nakwa ebe ndi ozo di iche iche n'ala Igbo.

Ngwa nchocha

Na nchocha a, ochocha jiri ajuju onu mee ngwa nchocha ya. O mere nke a site n'igba ndi nwoke na ndi nwaanyi ajuju onu; ufodu ga-eme ka ha kowaputaba ma naakpogasi aha ihe ufodu nke ga-enyere ochocha aka ichoputa mgbamonwe asusu n'ogo uda na okwu digasi n'asusu ha. Ochocha gbara ndi Enugu-

Ezike na ndị Iheaka ajụjụ ọnụ na be ha dị iche iche, ndị bi n'ogige ụlọ akwụkwọ mahadum Naijiria, Nsuka, nakwa mpaghara ala Igbo ndị ọzọ, hazie ma kọwasị a ha.

Isi nke anọ

Nnyocha ngwa nchọcha

N'isi nke a, ọchọcha nyochara ngwa nchọcha o nwetere site n'ajụjụ nchọcha ma kọwasị ụfọdụ na tebuul. Anyị ga-etinye sọsọ akara ụdaolu elu na mkpụrụokwu nke izizi nwere akara ụdaolu elu n'okwu ọmụmaatụ dīgasi na ngwa chọcha, ka akara ụdaolu ghara ijuputa ebe niile, nakwa ka mkpọputa ihe e dere dị mfe.

Ọsịsa maka okwu gasi na-egosi mgbamonwe asụsụ n'ogo ụda n'asụsụ ndị Enugu-Ezike na Iheaka dị na mpaghara Nsuka nke Igbo mgbagougwu.

Mgbamonwe asụsụ n'ogo ụda site na mpaghara Enugu-Ezike na Iheaka, Nsuka, Igbo mgbagougwu:

	/s/:	[s], [sh]	i 'si, ishi	'head'		
/a/:	[a], [e]	a 'fere, efere	'plate'			
/r/:	[r], [d]	je 'ere, jeede	'going',			
				/r/:	[r], [d]	sụ 'ure, sụ 'ude
'pounding'						

N'ihe ọmụmaatụ dị n'elu, ndị mpaghara Iheaka na EnuguEzike na-akpo ishi, ndị Likke-Iheaka ha na ndị Obollo nwere agbata oke na-akpọ "isi" maka na ndị Obollo na-asụ "isi", ndị Likke bidebere ndị Obollo na-asị jeere nakwa sụure, ebe ndị Enugu-Ezike na Iheaka ndị ọzọ na-asụ "jeede" na "sụude".

Tebuul nke mbụ: ọsịsị maka okwu gasi na-egosi mgbamonwe asụsụ n'ogo okwu na mpaghara Enugu-Ezike na Iheaka.

Okwu gasi na-egosi mgbamonwe asụsụ n'ogo okwu na mpaghara Enugu-Ezike na Iheaka.

	Igbo Izugbe	Enugu-Ezike	Iheaka	Bekee
1.	a'balị	uchi'chị	enyasə	night
2.	asị'	a'ghughọ, ụ'kaeufu	ụ'kaeufu, uya', asə	lie
3.	a'kpụ	Ogodo, jiapa, a'yi'ibọ	ja'apụ, ogodo	cassava
4.	e'zi/a'ma	iheezə	icheezə	Compound
5.	ọ'ka	a'zəzə, azamkpa,	ọ'ka, aza'mkpa, a'zəzə	maize
6.	Puusu	obishi	nwọ'bara,	Cat
7.	e'wo	haai!	wuue!	Surprise
8.	u'gbo	ime'orə	ime'arə	farm
9.	ugbu'a	ọ'shụa	nwọ'shụa	now
10.	oke'	oke'rekwu	oke'rekwu	rat

Ka anyị si nweta pasenti mgbamonwe n'okwu na tebuul dị n'elu bụ: ọnụọgụ okwu/100 x100/1

N'ajụjụ nke abụọ (ii) nakwa tebuul nke abụọ dị n'elu, ọchọcha chọputara na mgbamonwe dị na mkpọputa okwu ndị bụ na mpaghara Enugu-Ezike na Iheaka site na mkpuruokwu dị na tebulu a dị n'elu dị pasenti iri asatọ (80%). Nke a naatuzi aka na mgbamonwe asụsụ n'ogo okwu putara ihe na mpaghara ahụ. N'aka nke ọzọ, okwu ụfọdụ ndị Enugu-Ezike na nke Iheaka nwere ebe ha yitere onwe ha. Imaatụ, okwu nke ise na nke iri nwere otu ụdị mkpọputa. Ọ chọputakwara na na-agbanyeghi ndiche ndị a, mputara ha ebuteghi nghọta ọzọ n'izugbe ha.

Ọsịsa maka ndapụ mkpuruudaasụsụ na mpaghara Enugu-Ezike

Tebul nke abụọ na-egosi ndapụ mkpuruudaasụsụ na mpaghara Enugu-Ezike

ngụ	Iheaka	Enugu-Ezike	Mputara na Bekee
i	é'urú	'e'urú	Worm
ii	a'ur'urú	a'ur'urú	Insect
iii	`or'era	`or'era	a type of snake
iv	`ir'ur'e	`ir'ur'e	Grass
v	a'r'era'	'a'era'	A type of millipede

E lee anya n'okwu ndị mpaghara Enugu-Ezike digasi na tebul dị n'elu, (i-v) /r/ nke mbụ batachara na ha dapuchara we butecha mgbamonwe n'okwu ha site na nke ndị mpaghara Iheaka Igbo.

Ndapụ mgbochiume ndị ọzọ na-ebutakwa mgbamonwe na mpaghara Enugu-Ezike dị na Nsuka:

- i. Onyishi → oishi 'boss' ii. Ọkukọ → ọkukọ, "foul" iii. Ekwukwọ →
 ẹkwkọ, ụda "book" iv. Osisi → oisi "stick"
 v. Oyibo → oibo "person's name" vi. Mbena → mbenie "here"

N'ihe ọmụmaatụ digasi n'elu, mkpuruudaasụsụ nke abụọ

/ny, k, kw, s, y/ (i-v) batachara n'okwu ndị mpaghara Enugu-Ezike dapuchara adapụ. Na okwu nke ikpazụ, (vi), ụdaume ihu ala oghe njasa /a/ ikpeazu dapurụ ma gbanwue were ọdidi ụdaume ihu elu ntachi njasa /i/ na ụdaume ihu ala etiti ntachi etiti njasa /e/. Ọ ga-adị mma ikwawaputa na n'ikpọputa okwu ndị ahụ gasi na mpaghara Iheaka, o nweghi ndapụ a na-ahụta na ha.

Isi nke ise

Nchịkọta na ntunye aro

Na nchọcha a, ọchọcha chọputara na mgbamonwe asụsụ n'ogo ụda, okwu, nakwa ndapụ mkpuruudaasụsụ putara ihe n'asụsụ ndị Igbo bi n'Enugu-Ezike na Iheaka dị na mpaghara Nsuka, Igbo mgbagougwu. Na nchọputa niile a, o doro anya na mgbamonwe asụsụ bụ otu onye ma ọ bu karịa ikwuputa/ikpọputa otu okwu n'ebe ma ọ bụ n'uzọ dị iche iche mana mputara ha bụ otu ihe. Mgbamonwe asụsụ so n'amụmamụ soshiolingwistiks dị ezigbo mkpa. Ihe naebutakarị mgbamonwe n'asụsụ n'obodo dị iche iche, nke Enugu-Ezike na Iheaka so n'ime ya gụnyere mpaghara ebe ndị bi, mbiakọta asụsụ, otu ọgbo, ọrụaka, mmetuta asụsụ, enwem ikike na ikikere, ogo agumakwukwọ, afọ ole mmadụ, ogo ọpụpụ na mbata, dgz. Mgbamonwe asụsụ na-ebute mgbamonwe na nhapụ asụsụ. Ọ bụrụ na ndị ntorobia na-abami abami na mgbamonwe asụsụ nke ukwu, ọndụ ahụ nwere ike ikpali nhapụ asụsụ ma ọ bụkwany mee ka asụsụ sobe ụzọ ọnwụ. Uru dị na mgbamonwe asụsụ bụ na ọ na-enye aka ka a ghọta ka ndị bi na mpaghara dị iche iche n'obodo ọ bụla si asụ asụsụ, nke Igbo mgbagougwu sokwa na ya. Ọ na-emekwa ka okwu ma ọ bụ

mkpuruokwu di n'asusu bawanye. O naadotakwa ndi nchocha n'asusu ahụ. Nchocha a abughị ekwusie ogwu. Ndi nchocha ozọ nwekwara ohere ime nchocha n'isi okwu a n'uzọ ozọ o kacha ebe anyị emetughị aka ma o bu kowaa nke oma n'isi okwu a.

Edensibia

- Agbedo C. U. (2003). Potential Sound Change in Ezikeoba Igbo: A Synchronic Study. *Journal of Liberal Studies*, Vol. 10, No. 1, pp: 239- 250. 7.
- Agbedo C. U. (2015). *General linguistics: Historical and contemporary perspectives*. Nsukka: KUMCEE-Ntaeshe Press Inc.
- Agbedo, C. U. (2001). *Linguistic Variation and Change in Igbo: A Quantitative Approach* Nsukka: ACE Resources Konsult.
- Agbedo, C. U. (2005) Sociolinguistic Research on Language Variation and Change: Some Theoretical Considerations. *Nsukka Journal of African Languages & Linguistics* Vol. 2, No. 2, December, 2005, pp: 31 – 37.
- Ager, S. (2012). *The influence of French on the English language*. Retrieved from www.cactusworldwide.com/blog/2012/11/15/theinfluence-on-the-english-language/
- Chalka, E.O. (2018). *What are the causes of phonological variations of related languages or dialects of the same language*. Retrieved from <https://www.researchgate.net/post/what-are-the-causes-of-phonological-variations-of-related-language-or-dialect-of-the-same-language>.
- Iwuala, B.C., Ogbegbor, G.C., Ohen, E.R. na Onwuegbu, O.C. (1992). *Research methods in education*. Benin: world of book publishers.
- Jannis, K.A. (2000). *Extending the concept of the sociolinguistics variables to slang*.
- Labov, W. (1972). *Language in the inner city*. Philadelphia: University of pennsylvania press.
- Nweze, I. & Ugwuona C. N. (2018). Dialectal Variation in Igbo: The perspective of Imilike and Obollo Speech Communities. *Trail-Blazing Discourses on Linguistics and Igbo: A Festschrift in Honour Professor G. I. Nwaozuzu*, 204-215.
- Nordquist, R. (2017). *Elision (phonetics)*. Retrieved from <https://www.thoughtco.confelision-phonetics/>
- Ohiri-Aniche, C. (2013). *Igbo speech varieties*. Abuja: Solo media international ltd.
- Ugwuona, C. N. (2015) *Ntala na Isiokwu ufodu na Fonoloji Igbo*. Nigeria: University of Nigeria Press Ltd.
- Ugwuona, C.N. & Onwuka, G. T. (2014). Asusu Epum N'ikuzi ihe N'ulo Akwukwo Praimari N'ala Igbo. *Na Jonal Amumamu Igbo*, vol. 11, 71-86.
- Ugwuona, C.N. (2014). Hyperadoptaton as a Sociolinguistic Situation in Ubolo Speech Community of Igbo land. In *Nsukka Journa of the Humanities*, vol. 21, No. 2. 100-107.

- Ugwuona, C.N. (2017). Mbiakota Asusu Hausa na Igbo na Nsu na Mpaghara Abuja, Naijiria. Na *Ekwe Jonal: Nke ndi Igbo Scholars Forum*, vol.4, no. 2,132-147.
- Ugwuona, C.N. (2017). Mbiakota Asusu Hausa na Igbo na Nsu na Mpaghara Abuja, Naijiria. *Ekwe Jonal: Nke ndi Igbo Scholars Forum*, vol.4, no. 2,132-147.
- Ugwuona, C.N. (2017b). Atutu sosiolingwistiiks n'inyocha nhoro asusu n'Igbo nke nsu na mpaghara Enugwu oban. *Jonal Amumamu Igbo*, vol. 12, 48-56.
- Ugwuona, C.N. (2018). Ikikere asusu n'ikowa ogwu ahuike na Naijiria. *Ebonyi Journal of Language and Literary Studies*, 1(3), 2018, 30-43 (<https://www.academia.edu/37004886>).
- Ugwuona, C.N. (2019). *Mmesonye na Ikikere asusu ndi Dibia ahuike n'Igbo*. Ekwe Jonal nke ndi Igbo Scholars Forum, Nigeria vol. 12, no 2, 20-36.
- Umo, U.C. na Ezema, T.O. (2007). *Mkpanaka akwukwo omumu nchocha n'asusu na omenaala Igbo*. Nsuka: Ifedimma communications. www.bl.uk/learning/linguist/sound/regional-voices/lexical-variation/